

өмүр баянына, варианттагы өзгөчөлүктөрүнө, кыскача токтолгон. Ошондой эле автор “Манас” сөздүгү, айрым сөздөргө түшүнүктөрүн жазган. Андан соң окуучуларга тапшырма берип, өз алдынча иштөөгө үйрөтөт. Бектур Исаков айтат: “Акыл эмгеги менен алектенмейинче, инсан болуп калыптанбайсың. Ансыз алысты көрбөгөн, көп нерсеге көзү жетпеген жансың. Өзүң эле калыс болсоң, уга берсең анан кайтарым берерде дудуктанып же көк мелтей болуп унчукпай койсоң, уят эле иш да” [8. -536 бет].

Демек, эпосту окуп үйрөнүүдө ой жүгүртүү, тыянак чыгаруу, акыл жүгүртүп олтуруп табуу жана ишенимге ээ болуу үзүрлүү жыйынтык берүүчү эң башкы максат боло алат.

Колдонулган адабияттар:

1. Исаков Б. Окуучулардын турмуштук активдүү позициясын калыптандыруу. – Фрунзе, 1985.
2. Исаков Б. Сабат санжырасы. – Бишкек, 1993.
3. Исаков Б. Манас сабагы 3-11 класстар үчүн окуу курал. – Бишкек, 1994.
4. Исаков Б. “Манас” эпосун окутуу. – Фрунзе, 1989.
5. Исаков Б. “Манас” эпосун окутуунун программасы. – Бишкек, 1994.
6. Исаков Б. Манастын жети осуяты. – Бишкек, 1997.
7. Исаков Б., Өмүрбеков Т., Манас наама. Окуу китеби. – Бишкек, 2005. 751 бет.
8. Исаков Б., “Манас Алиппеси”. Бишкек.- 2021. 654 бет.

УДК: 929 (575.2) (04)

DOI 10.33514/ВК-1694-7711-2023-1(2)-254-260

Абдулкадир Гүл, Исабаева Назгул Акылбековна

Эрзинжан Биналы Йылдырым Университети, профессор,
Эрзинжан Биналы Йылдырым Университети, доцент

Абдулкадир Гүл, Исабаева Назгул Акылбековна

Эрзинжанский университет им. Биналы Йылдырыма, профессор,
Эрзинжанский университета им. Биналы Йылдырым, доцент

Abdulkadir Gul, Isabaeva Nazgul Akylbekovna

Erzincan Binalı Yıldırım University, Professor,
Erzincan Binalı Yıldırım University, Associate Professor

ПАМИРЛИК КЫРГЫЗДАРДЫН ТҮРКИЯГА АДАПТАЦИЯЛАШУУ МЕЗГИЛИ ПЕРИОД АДАПТАЦИИ ПАМИРСКИХ КЫРГЫЗ В ТУРЦИИ PERIOD OF ADAPTATION OF PAMYR KYRGYZ TO TURKEY

Кыскача мүнөздөмө. Макала 1982-жылы Түркиянын Ван областына Пакистандан көчүп келген, Памир кыргыздарынын, жаңы аймакка адаптациялашуу мезгилиндеги айрым бир көрүнүштөрүнө арналды. Жалпысынан алганда эл Ванга келгенде кыйынчылыктан, кенечиликке, жай баракат туруктуу жашоонун таасиринен психологиялык жактан жакшы багытка өзгөрүшкөн. Түркияга жаңы келгенде ахбалдары өтө оор болгон. Кийинчирээк жашарып рухий өсүш болгону байкалган. Алгач Түркияда кыргыздар Малатия шаарында

өрүк кургатуу иштеринде жакшы акча табышкан. Ал убакта түрктөрдө как чогулкан эң оор иш катары эсептелине, биз үчүн эң оной иш катары сезилген дешет. Памирде өмүр бою чарык чечпеген адамдар, азыр картайсада буттары деформация болуп, оңолбой калган. Азыр биз кийген кийимди, хан дагы кийген эмес, биз эми ханча жашап жатабыз дешип курсант болушкан. Жалпысынан аялдардан төмөндөгүдөй маалыматы угууга болот. Биз өзүбүздү кыргыз эмес, афган дечиби, себеби Кыргызстан деген мамлекет жок эле. Азыр өзүбүздү кыргыз деп баштадык. Азыр Кыргызстандын башкаруучусу, туусу, тили, салт-санаасы бар, биз сыймыктанып дуа кылабыз.

Аннотация. Данная статья посвящена периоду адаптации к новому региону Памирских кыргызов, переселившихся в 1982 г. из Пакистана в Турцию Ванскую область. И так, люди приехав в Ван, сразу же менялись психологически в хорошую сторону от влияния мирной и стабильной жизни, от невзгод и бедности. Совершенно неузнаваема картина сравнения людей переезда в Турцию в начале и в последующие годы. На момент при прибытии их возраст выглядел почти на 70 – 80 лет. Позже было замечено, что происходит омоложение и духовный рост населения. Впервые в Турции кыргызы хорошо зарабатывали на сушке абрикосов в городе Малатья. В то время самым трудным делом для турок считался производство сухофруктов, а для нас говорят кыргызы, считался самым легим делом. На Памире люди, которые всю жизнь не снимали чарык (лапти), сейчас в преклонном возрасте имеют деформированные ногти на ногах, которые конечно же не восстанавливаются. Они так же ставили себя выше духовного, так как считали одежду которые они носили, не носил сам хан, и при этом говорили, что живут как хан. Так же в целом от женщин можно услышать следующую информацию. Когда мы впервые приехали в Ван, правительство Турции обеспечило нас едой на срок до 3 лет. В последующие годы были выданы денежные средства, условия жизни улучшились, женщины начали рожать. Мы считали себя афганцами, а не кыргызами, так как не было государства Кыргызстан. И когда кыргызы отделяются от русских и становятся самостоятельным свободным государством, словами было трудно выразить нашу радость. И с того момента мы стали называть себя кыргызами. Теперь у Кыргызстана есть президент, флаг, язык, традиции, обычаи и мы конечно же гордимся, и молимся.

Abstract. The article was devoted to some phenomena of Pamir Kyrgyz, who moved to the Van region of Turkey from Pakistan in 1982, during the period of adaptation to the new region. In general, when people came to Van, they changed psychologically from hardships, poverty, and the influence of a peaceful and stable life. When he first arrived in Turkey, his conditions were very difficult. Later, it was noticed that there was spiritual growth with rejuvenation. At first, in Turkey, Kyrgyz earned good money by drying apricots in the city of Malatya. At that time, collecting dung was considered the most difficult task for the Turks, but it was considered the easiest task for us. In the Pamirs, people who did not wear clothes all their lives, now in older, their legs are deformed and cannot be repaired. The cadets said that the khan did not wear the clothes we are wearing now, we are now living as a khan. In general, the following information can be heard from women. We call ourselves Afghans, not Kyrgyz, because Kyrgyzstan did not exist. Now we started calling ourselves Kyrgyz. Now Kyrgyzstan has a ruler, a flag, a language, traditions, and we pray with pride.

Негизги сөздөр: адаптация, көч, өзгөрүү, Памир кыргыздары, каада салт, Рахманкул хан.

Ключевые слова: адаптация, миграция, изменение, памирские кыргызы, традиция, Рахманкул-хан.

Keywords: adaptation, Van Kyrgyz, moving, tribes, Pamir Kyrgyz, customs, change, Rahmankul Khan.

Памирлик кыргыздар - 1982-жылы төрт жыл жашаган Пакистандан, Түркия мамлекетинин №2641 мыйзамына ылайык, Түркиянын чыгышындагы Ван областына көчүрүлгөн [1]. 1983 – жылы Мамлекеттик жерге жайгаштыруу башкармачылыгы Рахманкул хандын аксакалдардан турган делегациясы менен Алтундереде айыл куруунун планын түзүшкөн. Аталган бөлгө кыргыздардын өздөрү тарабындан тандалган.

Ван областынын Эржиш районунда Алтундере жер иштетүү башкармасы 34400 гектарлык жерди кыргыздарга берүүнү пландаган. Айыл курулганга чейин кыргыздардын 298 үй-бүлөсүнөн, 202 син, Эрчек көлүнүн жээгиндеги Каракундуз айылына; башка 96 үй-бүлөсүн, Малатиянын Жетитепе айылына, 1-2 жылга убактылуу жайгаштырышкан [2.]

1987 – жылы эки кат үйлөр салынып, ар кайсы шаарларда убактылуу калган кыргыздардын бардыгы айылга көчүрүлүп, 298 үй-бүлөдөн турган кыргыз айылы пайда болгон. Алтындереге чогулган кыргыздардын аксакалдары өз ара кеңешип, айылдын атын, кичи ата мекенинин урматына «Улуу Памир» деп аташкан.

Изилдөөгө байланыштуу төмөнкү маалыматка таянсак, чет өлкөлүк окумуштуу Н.В. Паксой, 1984-жылы жай айларында Түркиянын чыгыш бөлүгүндөгү, памирлик качкын кыргыздардын арасында лингвистикалык изилдөө жүргүзгөн. Бул проекти Ортоазияны изилдөө борбору (Оксфорд) колдогон жана доктор Марк Элвин тарабынан изилдөөгө төмөндөгүдөй ой-пикир айтылган. Памирлик кыргыз качкындары Түркиянын мыйзамы боюнча фамилия алышкандыктан, Рахманкул хан XI кылымга таандык «Кутадгу Билиг» баалуу эмгегиндеги «Кутлу» сөзүн өзүнө фамилия катары тандап алганы эскерилген. Стенфорд университетиндеги гуманитардык борбордун доктору Назиф Шахрани тарабынан, Рахманкулдун өмүр баянын редакцияланып, 1979-жылы Памирдин Советтер союзу тарабынан оккупацияланышы тууралуу «Oxford Ethnographic Films» деген аталыштагы фильм тартылган. Фильмди тартууда антрополог, доктор Андре Сингерага, Назиф Шахрани кеңешчи болгон [3].

Түркиядагы алгачкы жашоо - Улуу Памир айылынын тургундары алгач Түркияга жайгашуусун төмөндөгүчө баяндашат: «Ван обласына келмек үчүн Гилгиттен, Адана шаарына келдик. Самолеттон түшкөндө бардыгыбыздын жүзү капкара, арыктыгыбыздан катып, ыраңыбыз суук болчу. Мурун Памирден Гилгитке келгенде, ден-соолугубуз чын, алдуу-күчтүү болчубуз. Ал жакта 4 жыл жашагандан кийин баардыгыбыздын, арыгыбыздан аял же эркек экенибиз таанылбай калган. Алыстан бири-бирибизди араң таанып калганбыз. Үстүбүздө чыттан башка кийимдерибиз жок. Анан баарыбызды 2 каттуу үйлөргө киргизип, таң атканча бирден чыкырып, сүрөткө тартып, түрк аттары менен жазылган паспорт беришти. Ошондо энеңдин аты ким? Качан туулгансын? - деп сурашкан. Эртеси 6 кой союп тамак берди. Түркияда мурдатан жашаган казактар, бизге учурашууга келишкен. Кийинчирээк Түркия өкмөтү казактардан бизге кандай тамак-аш берерин сурашканын уктук. Алгачкы жылдарда быштактан, тамекибизге чейин берип карашты. Үйлөрдүн ичинде мурунтадан даярдалган, темир керебет, тамактар, идиш аяк, ийне жип, чымчыкка (тоок) чейин бар экен. Кадимкидей ата-энең жаңы үйлөнгөндө бөлүп, чыгаргандай мамиле

кылышкан. Мурунку кыйналганыбыз кетип, жүзүбүзгө нур келип, ойноп күлүп, көңүл тынчып, бакубат жашоонун таасиринен тилди да тез үйрөндүк. Алгачкы жылдардагы Памирлик кыргыздарда 250 аял болсо, анын ичинен 97 бала төрөлгөн. Дайыма түрк элине ыраазыбыз, эч бир жамандык көрбөдүк. Алгач келгенибизден өзүбүздөн каякка барасынар, колуңардан эмне келет деп сурашкан. Биз суук жер болсун, колубуздан мал бакмай келет деп жооп берсек, бизди ушул Улуу Памир айылына алып келишти. Азыр баарыбыздын укугубуз теңелди. Памирде жашаганыбызда бири койчу, бири жалчы болсо, эми эч нерсеси жоктор бул жактан өздөрү акча таап, азыр салам айтпайт, эсендикке келбей калышкан. Дүнүйө бирдей турбайт, ар дайым улуу болуп (мартабалуу) жүрө бербейсин» [4].

Азыркы Улуу Памир айылындагылар, мурунку Памирдеки кедейлердин турмушу кыйынчылык менен коштолсо, азыр бирөөгө жалданып күн көрүү азабынан кутулганына шугур кылышат. Алардын эскерүүсү боюнча: «Байлардын жибин ийрип, таарын соксоң, тизеси чыккан эски көйнөктөрүн берип, балдарыңдын күнүн көр, максатыңа жет деп бата берсе ошого ыраазы болчубуз. Азыркылар кийимдин кадырын билбейт» [5].

Алгач Түркиянын Адана шаарына келгенде, Пакистандагы ысыкты эстеп кайрадан корктук. Кара Кундуз шаарчасында 300 жакын «Афат» же «Адаят» деген бош үйлөрдө убактылуу турдук. Калган 86 үй-бүлөнү, Малатия шаарына жайгаштырышкан. Улуу Памир айылындагы эки кат үйлөрдүн баасы 7500 миң түрк акчасына бааланып, мамлекетке аз-аздан төлөө шарты коюлган. Баардыгыбыз кийин инфляциядан улам, акчанын куну кетип, үйдүн акчасынан толук кутулдук [6].

Психологиялык өзгөрүүлөр - жалпысынан алганда эл Түркияга келгенде кыйынчылыктан, кенечиликке, жай баракат уланган туруктуу жашоонун таасиринен психологиялык жактан жакшы тарапка өзгөрүшкөн. Түркияга алгач келгендеги сүрөттөр менен, кийинки жылдардагы сүрөтөгү адамдарды салыштырганда такыр таанылбайт. Ошол убакта алар 70-80 жаштагыдай көрүнгөн ахбалга келишкен. Азыр бир топко жашарып, руханий тараптан өсүш болгону байкалат. Азыркы аялдардын жүздөрү нурдуу, беттеринде дээрлик бырыш жок. Алгачкы убактарда кыргыздар коңшу Малатия шаарында өрүк кургатуу иштеринде жакшы акча табышкан. Биз бул жашоонун бейишине келдик деп түшүнүшдүк деп эскеришет. Ал убакта түрктөрдө как чогулган эң оор иш катары эсептелинсе, биз үчүн эң оңой катары сезилген. Демек кыргыздардын өткөнкү жашоосунун кандай гана кыйынчылыктар болгонун баамдоого болот. Өмүр бою чарык чечпеген адамдар, азыр картайсада, буттарынын тырмактары деформацияланып, оңолбой калган. Себеби бут чоңойсо да, бир чарык менен жүрөндүктөн, бүт ийилип өсүшүн токтоткон. Акырындап эл кадимкидей оңолуп, кийим кече алышып, өздөрүн бейиштегидей сезишкен. Азыр биз кийген кийимди хан дагы кийген эмес, азыр биз ханча жашап жатабыз дешип жашоосуна канааттанышкан.

Белгилесек, Ван кыргыздары азыр түрктөргө караганда бир кыйла жаш көрүнүшөт. Себеби, бизде көп оокат жыйнайбыз деген максат жок, кайгысыз, ток пейил жашоого каниет, шүгүр кылабыз дешет. Тескерисинче мурунку адамдар алардан да жаш көрүнүшкөнүн, азыркы жаштар тез карып бараткандай, анткени аларда байлык топтоого көп маани берерин билдиришти [7].

Жалпысынан аялдардан төмөндөгүдөй маалыматы угууга болот. Ванга алгач келгенде, бизди Түркия өкмөтү 3 жылга чейин тамак-аш менен камсыз кылды. Кийин акча берилип, жашоо шартыбыз жакшырып, аялдар төрөй баштады. Менин 3 уул, 4 кызым болду.

Биз өзүбүздү кыргыз эмес, афган дечибиз, себеби Кыргызстан деген мамлекет жок эле. Анан кыргыздар Орусиядан, 1991-жылы бөлүнүп, өз алдынча эркин мамлекет болгондо, кубанганыбызды сөз менен түшүндүрүү кыйын. Ошондон тартып өзүбүздү кыргыз деп баштадык. Азыр Кыргызстандын башкаруучусу, туусу, тили, салт-санаасы бар, биз сыймыктанып дуа кылабыз [8].

Дээрлик Түркия мамлекетине жерлешкен кыргыздардан, жашоосуна ыраазы экендиги тууралуу маалыматтарды угууга болот. Мисалы: «Мен үчүн Түркия бир бейиш мамлекет. Мен инсульт алдым, башыма кан куйлуп кеткенинен, 5 жылдан бери төшөктөмүн, ар жума доктор үйгө келип карап, дарыларды бекер берет» [9].

Жаңы жашоодогу өзгөрүүлөр - «Памирдеги жашоо менен азыркыны салыштырсак, ал жакта бардык иштер аялдарга жүктөлсө, азыр аялдар үй-тиричилигинде дээрлик эч нерсе кылбайт. Тиричиликке керектүү заттар мурун колдо жазасак, азыр даяр сатып алышат, ал гана эмес нанды колдо жасоо дагы унутулгандай. Памирдеги жашоо көп аял алууга мажбурлаган. Кээде аялдар оокат-аш, саанга жетишпей, күйөөлөрүнө башка дагы аял алуусун сунушташкан. Пакистанга келгенде, бизден көп өнөкөт оорулар чыккан, анын себеби жылдар бою кан алмашылбай, үй-бүлөө курулгандыктан болгон. Азыр генетикабыз бир аз өзгөрүлө баштады. Алгачкы жылдарда кыргыздарда 250 аял болсо, алардан 97 бала төрөлгөн [10].

Ванга келгенде айылда 7-8 миң койдон, азыр 1000 кой калды. Мамлекеттен айлык алуу, бизди жалкоолука түртү. Ысак Даа менин жеке колумда 150 кой бар. Жайында талаадан чөп жыйнайм. Азыр айылда 700-800 жылаңач (уй) бар. Котозду (топоз) багууну каалайбыз, анын эти, сүттү күчтүү келет [11].

Памирде 60-70 адам бай, калганы кедей болсо, азыр баарыбызда бирдей жашоо [12]. Мен 5 жашымда Пакистанга келгем. Алгач Ванга келгенде иштегендер аз болуп, 1 жумада 2 жолу тамак жасалчу. Кошуналарга тамактын жыты барса, үмүт кылбасын деп, аларды чакырып же үйүнө тамак берип жиберешкен. Көп учурда чогу тамак ичилген. Баласы менен келсе, баланын акысы деп ага көбүрөөк аш берилген. Эгер тамак бербесе таарынышчу. Үйдө нан жок болсо, кошунадан алынган. Памирде ун азыгы жокко эсе болгондуктан, жашоодо эң кадырлуу азык нан болгон. Тамак-аштын жарымын коңшу менен бөлүшү шарт болгон. Өкүнүчтүүсү жашоонун өзгөрүшү менен адамдардын дагы аң сезими өзгөрүп, бул салтыбыз 2005-жылга чейин гана сүрдү. Бул жылдарда аксакалдарыбыз көп болуп, баардык салттарыбызды жашатууга жана тилибизди таза сакталышына аракет кылышкан [13].

Жаңы жашоого ыкташуу - Ванга келгенде фасолду шагыл ташбы деп жебегендер, үйдөгү электр жарыгын өчүрө албай буттарындагы маасыларын байлагандар болгон. Тамак жасоо үчүн коюлган, газ балондорду, бул биздин сөзүбүздү тыңшоо үчүн коюлган аппарат деп, шектенишип, үйгө ким кирсе сүйлөшпөй 1 жумадай ишарет менен жашашкан. Идиш жууй турган атайын гелдерди, «каргун» башкача айтканда бал каймак дешип, жей албай кайра түкүргөндөр болгон. Мындай көрүнүштөр алгач Пакистанда башталып, биринчи жолу камазды көргөн адам, таманы жарылган көзү барпыраган бир балакет жанабар (жаныбар) келе жатат деп үйгө чуркап кирип, коркуудан эстен танган. Памирден кичинекей күзгүдөн өздөрүн көргөндөр, алгач Ванга келгенде чоң күзгүлөрдөн өздөрүн көрүп таныбай башка бир адам дешкен. Ван кыргыздарынын эскерүүлөрү ушул сыяктуу окуяларга бай [14].

1990-жылдардагы дүйнөлүк кризис убагында, Түркиядагы ишсиздиктен улам, Ван кыргыздары Улуу Памир айылынан, Малатия, Истамбул сыяктуу шаарларга убактылуу иштешкен.

Ван кыргыздары орто мектепти бүтүрүп, шаардагы туугандарына келип, ар кандай иштерде иштешкен. Белгилесек, Түркиядагы көчмөн казактар, иш жерлерин ачышкандыктан, тарыхый жакындыгынан улам кыргыздарды ишке алышкан. Ошол мезгилде тери ишинде иштегендердин, казактар менен оңой тил табышып, иштеп кетишкендерин эскеришет. Биринчи келгенибизде түрктөр менен иштешүү кыйын болуп, алар бизди иш стандартынан көп иштетип, акыбызды аз төлөшчү. Истамбулга келгендердин көбү бойдок болушкандыктан, үйлөрдү ижарага беришкен эмес. Аргасыздан туугандардын үйүндө жашашкан.

Түркиядагы казак жана өзбек туугандар тууралуу кыскача сөз кылсак, алар 1952-жылы Түркияга Кытай, Индия жана Пакистан аркылуу келип, 3 бөлүккө бөлүп жайгаштырылган. Көбү Истамбулдун соодага ыңгайлуу Зейтинбурну районунда калышкан. Акырындап, 1990-жылдары Зейтинбурну району теричилердин мекенине айланып, ишчилердин көбү казактар болгон. Ал жакка ишке орношкон Вандык кыргыздар, улам айылдагыларды чакырышып адамдардын саны көбөйгөн [15].

Кыргыздардын Истамбулга ар кандай максатта келгендигин угууга болот. “Мындан жылдар мурун биздин үй-бүлөө дагы Истамбулга көчүп келдик. Оорулу кызымды айыктырам деген максатта келгенбиз. Кызыбыздын оорусу Европадагы ооруканага көрсөтүүбүздү сунуштадылар. Кызыбызда көп жашабады, биздинда акчабыз түгөндү. Аргасыз шаарда калып иштедик. Азыркыга чейин шаарда жашайбыз».

Истамбул дагы жашоо бизди дайыма стресс кылгандыктан, убактылуу жашаганга гана жарайт. Шаарлыктардын бир социалдык жашоосу жок. Кечке иштегендиктен балдарга аз гана убакыт бөлүнөт”. Акыркы мезгилде Анкара, Йозгат, Ван жана Эржиштеги «Эржиш турак жай мекени» (Erciş‘te toplu konut) проектилеринин алкагында бир топ кыргыз башка шаарларга көчүп келген. 2011-жылкы TÜİK калкты каттоо системасында Улуу Памир айылындагы кыргыздардын саны 1707 жетип, алардын ичинен 873 эркеке 834 аял болгон.

Жалпылап айтканда Ван кыргыздары Түркияда, өз маданий баалуулуктарын толук сакташкан. Азыркы жаштарда тарыхына кызыккан патриоттор көп. Ван кыргыздарындагы үрп-адаттын, каада-салттардын сакталышына көмөкчү болгон аксакалдар кеңешинин коомдогу ролу мурунку изилдөөлөрдө баса белгиленген [16].

Алардын жардамы менен Ван кыргыздары бүгүнкү күнгө чейин 80 млн. болгон түрк элине сиңип кетишпей өз маданияттын сактап кала алышты.

Колдонулган адабияттар:

1. Ahmet Bilgili, “Bir Dış İskân Uygulamasının Sosyolojik Çözümlemesi,-Ulupamir Örneği”, Journal of Economy Culture and Society, 2011, pp. 139-151.
2. Özdemir Tuncay, Türkistan‘dan Anadolu‘ya Bir Göç ve Tarımsal Üretim Amaçlı İskân Örneği: Ulupamir, Türk Coğrafya Dergisi, S. 32, İstanbul-1997, s. 161-183.
3. Paksoy H.B. Observations among Kirghiz refugees from the Pamirs of Afghanistan settled in the Turkish Republic. Anthropological Society of Oxford.Vol. XVI, № 1 (Хилари, 1985). <http://www.angelfire.com/on/paksoy/kirghiz.html>
4. Талаа дептери. Зупун Токер (05.08.19)

5. Талаа дептери. Жамал Томер, (22.07.19)
6. Талаа дептери. Абдулхалим Ватан (17.07.19)
7. Талаа дептери. Эйүпхан Кошар (04.08.19).
8. Талаа дептери. Бешир Шермат Эрол (12.07.19).
9. Талаа дептери. Турганбү Кошар (22.07.19).
10. Талаа дептери. Абдулазиз Кесикли (02.07.19).
11. Талаа дептери. Абдилкемал Тутлу (28.08.19).
12. Талаа дептери. Разия Дооганэр (27.08.19).
13. Талаа дептери. Жаанбай Картал (22.06.19).
14. Талаа дептери. Турганбү Кошар (22. 07.19).
15. Талаа дептери. Абдулметин Кескин (20.11.2021).
16. Кауиров S. (2010), Ethnological Review of the Van Kyrgyz, International Journal of Central Asian Studies Volume 14, s. 181-199

УДК 930

DOI 10.33514/ВК-1694-7711-2023-1(2)-260-265

Дүйшөев Эмилбек Каримович

Баткен мамлекеттик университети, ага окутуучу

Дүйшөев Эмилбек Каримович

Баткенский государственный университет, старший преподаватель

Duishoev Emilbek Karimovich

Batken State University, senior lecturer

РУХАНИЙ МАДАНИЯТКА ОЙ САЛЫМЫН КОШКОН ӨМҮР.

ЗАЙИРБЕК СУЛТАНОВ

ЖИЗНЬ КОТОРАЯ СПОСОБСТВОВАЛА ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЕ.

ЗАЙИРБЕК СУЛТАНОВ

A LIFE THAT CONTRIBUTED TO SPIRITUAL CULTURE. ZAIRBEK SULTANOV

Кыскача мүнөздөмө. Бул макалада Зайирбек Султановдун Баткен чөлкөмүндө мындай из калтырган, чынчыл, жөнөкөй, өз кесибин сүйгөн, сүйлөшө келгенде адамды өзүнө тартып турган табигый мээрими бар чечкиндүү, руханий идеологияга ички дүйнөсү бай, адам баласынын руханий жан дүйнөсүнө рахат тартуулаган обондору жана жөнөкөй инсан катары ишмердиги каралат. Бул инсан жөнүндө жашоонун табият сырларын терең маңызын жана өзү жашаган чөлкөмгө руханий маданиятка ой-салымын кошкон, инсан катары элесибизде калдганы талашсыз. Сүйлөшө келгенде адамды өзүнө тартып турган табигый мээрими бар чечкиндүү, философиялык руханий, маданияттын мыктысы десек жарашыктуу.

Аннотация. В данной статье рассматривается деятельность Заирбека Султанова как простого человека, оставившего такой след в Баткенской области, честного, простого, любящего свою профессию, обладающего природным состраданием, привлекающим людей, когда он говорит, богатого духовной идеологией, доставляющего удовольствие духовная душа человека. Нет сомнения, что этот человек остался в нашей памяти как человек,